

รายงานการจัดอบรม ครั้งที่ 1/2569

คณะกรรมการจัดการความรู้ (KM Team) สถาบันวิจัยสมุนไพร

หัวข้อที่จัดอบรม:	มาตรฐาน Good Agricultural Practice (GAP) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสมุนไพรไทย
วันที่จัดอบรม:	วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2569
สถานที่จัดอบรม	ห้องประชุมใหญ่ NIH อาคาร 1 กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ และระบบ Zoom Conference
วิทยากร:	ดร.สุเมศวร์ เสนชู ผู้ก่อตั้ง VIP Organic farm และ CEO บริษัท VIP Inter Health นางสาวนงนุช มณีฉาย หัวหน้าห้องปฏิบัติการเกษตร สถาบันวิจัยสมุนไพร กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
ผู้เข้าร่วมอบรม	บุคลากรสถาบันวิจัยสมุนไพรและกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ รวม จำนวน 74 คน

เนื้อหาความรู้โดยสรุป:

จากดินสู่ดาว ปันสมุนไพรไทยด้วยมาตรฐาน GAP และ Organic สู่อุตสาหกรรมระดับพรีเมียม

● การพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จากมาตรฐาน GAP สู่มาตรฐานอินทรีย์และ IFOAM ระดับสากล

มาตรฐาน GAP เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการพัฒนาระบบการเกษตรที่ดี เป็นรากฐานที่สร้างความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการฟาร์มอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย และการดูแลสุขภาพของผู้บริโภค การได้รับมาตรฐาน GAP แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของเกษตรกรในการผลิตอาหารที่ปลอดภัยมีคุณภาพและสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ อย่างไรก็ตาม มาตรฐาน GAP เป็น พื้นฐานที่ดีในการพัฒนาเป็นการเกษตรแบบอินทรีย์

ทำไมต้องเกษตรอินทรีย์ จากกระแสสุขภาพและสิ่งแวดล้อมผู้บริโภคในยุคปัจจุบันใส่ใจสุขภาพมากขึ้น เกิดความตระหนักถึงกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันในเลือดสูง โรคอ้วนลงพุง โรคหลอดเลือดหัวใจและสมอง โรคถุงลมโป่งพอง และโรคมะเร็งชนิดต่าง ๆ ที่เกิดจากพฤติกรรมการใช้ชีวิต และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ยกตัวอย่างเช่น การเกิด PM 2.5 ในประเทศไทย จากผลดังกล่าวทำให้ตลาดด้านเกษตรอินทรีย์มีการเติบโตอย่างชัดเจน 15-20 เปอร์เซ็นต์

ผลกระทบจากเคมีเกษตรจากการใช้สารเคมีเป็นหลักส่งผลต่อสภาพของดินและน้ำรอบบริเวณที่ปลูกรวมถึงการเพิ่มค่าใช้จ่ายในส่วนของการต้นทุนจากสารเคมีที่นำมาใช้ ทำให้ส่งผลต่อเกษตรกรทั้งด้านสุขภาพและการเงิน ซึ่งดินเป็นหัวใจหลักสำคัญในการสร้างผลผลิตทางการเกษตรเมื่อมีระบบการจัดการดินที่ดี จะทำให้เกษตรกรสามารถสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพได้

การมีตรารับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand) จะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับผลิตภัณฑ์ ทำให้ลูกค้ามั่นใจว่าผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัย ไม่มีสารเคมี เกษตรกรที่ปลูกแบบออร์แกนิกจึงมีโอกาสเจาะตลาดกลุ่มผู้บริโภคที่รักษาสุขภาพได้ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้สามารถขายสินค้าในตลาดที่ต้องการสินค้าคุณภาพสูง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เมื่อได้รับการรับรองจะมีการต่ออายุทุก ๆ 2 ปี

นอกจากมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของไทยแล้ว ยังมีมาตรฐานไอฟอัม (IFOAM : International Federation of Organic Agriculture Movements) ซึ่งเป็นมาตรฐานของ สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ โดยมีหลักการสำคัญคือ สุขภาพ (Health) นิเวศวิทยา (Ecology) ความเป็นธรรม (Fairness) และการดูแลเอาใจใส่ (Care) การปฏิบัติตามมาตรฐานนี้จะช่วยให้มั่นใจได้ว่าผลิตภัณฑ์มาจากกระบวนการผลิตที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ผลิตภัณฑ์ด้านเกษตร

อินทรีย์ตามมาตรฐาน IFOAM มีความน่าเชื่อถือและสามารถเข้าถึงตลาดผู้บริโภคระดับสากล ซึ่งมีอยู่ทั่วโลกกว่า 120 ประเทศ ที่รับรองการใช้มาตรฐานนี้

ความท้าทายของการทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เช่น ขาดความรู้เฉพาะทาง ต้องใช้เวลาเปลี่ยนผ่าน 2-3 ปี และตลาดยังไม่ครอบคลุม ดังนั้นการจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัย การอบรมและให้คำปรึกษา การสนับสนุนทุน และการสร้างเครือข่ายตลาด

การแปรรูปและการตลาด การแปรรูปเป็นช่วยยืดอายุของผลผลิตที่มีการเก็บไป เริ่มจากแปรรูปง่ายในฟาร์มก่อนนำไปต่อเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำไปสู่การเปิดตลาดเพิ่มเติมของผลิตภัณฑ์โดยการสร้างเรื่องราวให้กับผลิตภัณฑ์แปรรูปจะช่วยดึงดูดให้ผู้บริโภคมีความสนใจในผลิตภัณฑ์มากขึ้น

จากที่กล่าวมาเกษตรอินทรีย์เป็นทางเลือกของอนาคตที่ช่วยทั้งด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และต้นทุนของเกษตรกรให้ดียิ่งขึ้น

● มาตรฐาน GAP กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

สวนสมุนไพรกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ จ.ระยอง ตั้งอยู่บริเวณต้นน้ำอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล เริ่มดำเนินการในปี 2540 โดยมีพื้นที่ดำเนินการประมาณ 250 ไร่ ซึ่งพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่โดยการขุดพื้นที่ในบริเวณที่ต่ำเป็นสระเก็บน้ำไว้ใช้ในการดูแลพืชสมุนไพร การพัฒนาแปลงปลูกพืชสมุนไพร เพื่อให้ได้การรับรองตามระบบการจัดการคุณภาพ GAP พืชปัจจุบันมีแปลงปลูกที่ได้รับการรับรอง 4 ชนิด ได้แก่ หม่อน วานหางจระเข้ ขมิ้น ส้มป่อย และมีแผนดำเนินการเพิ่มในปี พ.ศ.2569 อีก 1 ชนิด คือ ทองพันชั่ง ซึ่งสมุนไพรที่ดำเนินการขอการรับรอง GAP จะเป็นสมุนไพรที่มีโครงการวิจัยร่วมกับสถาบันวิจัยสมุนไพร ส่วนกลาง ซึ่งจะนำผลผลิตที่ได้มาวิจัยด้านอื่น ๆ ต่อไป ไม่ว่าจะเป็น การศึกษาทางเภสัชวิทยา พิษวิทยา การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรต้นแบบ เป็นต้น โดยการขอ GAP นั้น ต้องดำเนินการตามข้อกำหนดทั้ง 8 ด้าน ได้แก่

1. น้ำ
2. พื้นที่ปลูก
3. วัตถุอันตรายทางการเกษตร
4. กระบวนการจัดการคุณภาพในผลผลิตก่อนเก็บเกี่ยว
5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว
6. การพักผลผลิต
7. สุขลักษณะส่วนบุคคล
8. การบันทึกข้อมูลและการตรวจสอบ

นายเสกขชกร บัวเบา

นายแสงตะวัน ศรีโบราณ

ผู้จัดรายงานการประชุม

นายศรายุทธ ระดาพงษ์

ผู้ตรวจรายงานการประชุม